

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

בכ העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כא כב

והוראת דך על הכתיבה שעל ידיה יתחלק הדבר
 כולו לחלקים קטנים דקים (שטאסן) כמו או דכו
 במדכה (במדבר י"א ח') . יקרא הכלי שדכין בתימו
 מדכה (מערוז) והכלי שדכין בו יקרא מודך (שטעסל) .
 הכלי שכותשין בתוכו יקרא מכתשת (שטאמטע) והכלי
 שכותשין בו יקרא מכתש (שטאמטער) ובמקום א' יקרא
 הכלי שכותשין בתוכו ג"כ מכתש כמו הילילו יושבי
 המכתש (כפניה א' י"א) אבל יותר נראה שהוא
 שם המושט כשם כתישה (דעה שטאמטע) שכולל שני
 הכלים יחד המכתשת והמכתש כמו מודה מלרים . ומה
 שכללו פעל כתש ודך המונחות על הכתישה בתוך
 השמות המורות על השפוף היינו מטעם שלפעמים
 יש כתישה שלא נעשה רק ע"י שפוף כענין המצוי
 אצל רוקחי מרקחת שדכין הסממנים בתוך כלי חרש
 וזכויות שאינם מרימים האודך להדך רק מעבדים
 אותם נכח על הסממנים ומשפפים אותם סביב סביב
 עד שידוכו :

יריעה כב

מעך . מרח . עסה . ההוראה הכללת בהם
 משמוש היד בדבר דך
 שמד רכותו מתמעך במשמוש היד (דריקן) אלא
 שלשון מעך הוגה על המשמוש הקל שאינו ממשמש
 בחזק עד שיהי' הדבר קרוב לקבל הפסד אבל ממשמש
 ברסיון ונחת ואם אירע שניזוק הדבר ע"כ לא הי'
 במתכוון (דריקן) כמו ומעך וכתות ונתוק וכוות
 (ויקרא כ"ג כ"ד) מועד הוא שנתקלקלו הביצים
 במקצת שלא הי' המשמוש בהם חזק כ"כ עד שיתקלקלו
 לגמרי רק הי' המשמוש קל וגודמן שנתקלקלו קצת
 (גר דריקט) וכש"כ כתות שנתתו הביצים ונתקלקלו
 גמור . וכש"כ נתוק שנתקו משרשם וכש"כ כרות
 שנכרתו ונפרדו משרשם לגמרי שהכתוב מומטה למעלה
 קחשיב ממוס קל לתוס גדול בדרך זו ואז"ל ו . וחניתו
 מעוכה בארץ (ש"א כ"ו ז') אין מלת מעוכה שב על
 הארץ ור"ל שהיתה הארץ מתמעכה מן החנית וכטעם
 אריק חרבי . אך הוא כפשוטו שהיתה החנית מתמעכת
 מן הארץ שבהכרח הי' נועמה בקרקע קשה כדי שתוכל
 לעמוד בקומה זקופה ולא בעפר תחות שאינה יכולה
 לעמוד . וע"י הנעימה בקרקע קשה הרי החנית כאלו
 היתה ממועכת מן הקרקע . וכן שמה מעכו שדיהן
 יחזקאל

ע"י משמוש ומלטול מדונה יקרא שוחק . וכשחק
 מחזיקים נחשבו (ישעי' מ' ט"ו) והוא האבק הנדבק
 בכף מחזיקים הנשחק מדברים הנשקלים בו שהוא קל
 כ"כ עד שאינו עושה הכרעה כלל במשקל ואינו חשוב
 כלום , ואפשר שלשם כך ג"כ נקרא השמים שחק ועד
 בשחק נאמן . ושחקים ירעפו טל כנוי לאותו השטח של
 האויר העליון שבו יתשפסו האידים המימיים זה בזה
 ע"י נשיבת הרוח ונעשים לטפות טל ומטר והוא ענין
 שאמרו (חגיגה י"ב) שחקים שבהם רמים עומדות
 ועומות מן לכדיקים דהיינו פירות הארץ הגדלים
 מטללים וגשמי ברכה :

אבנם כתש ודרך . אין הגמחת הראשנה על
 השפוף כ"א על הכתישה במודך
 הנעשה ע"י הרמת המודך למעלה והורדתו בכו על
 דבר שרוצים לכתשו אם נכח בגוף או נכח כובד המודך
 (שטאמטן . שטאסן) . רק שיש כתישה במקצת כשאינו
 מתכוון לכתש גוף הדבר כ"א להסיר קליפתו החנוכה
 עליו יורה פעל כרש (שטאמטן) כמו אם תכתוש
 את האויל בתוך הריפות בעלי לא תסור
 מעליו אולתו (משלי כ"ו כ"ב) כלומר אף אם תתן
 את האויל בעלי (אין דיא שטאמטע) לכתשו עם
 השעורים שנתנים שם לעשות מהם ריפות (גריוסן)
 שאינם מתכוונים רק להסיר קליפתם אפ"י לא תסור
 מעליו אולתו אמר מעליו דהיינו קליפתו החנוכה שהיא
 האולת (אבר פלעכע) אבל חלקו הפנימי דהיינו הנפש
 השכלית אין בה אולת כל עיקר ואמרו בתוך הריפות
 שמשמע מעורב עם הריפות כדי לרמוז ענין נאה והוא
 שהוא מן הידוע שיש הרבה דברים שאינם נוחים
 להיכתש כ"א כשהם מעורבים עם דברים אחרים כגון
 דברים קטנים עגולים כקטניות ולווים וכיוצא בהם
 שגמתיים תמיד מתחת המכתש ומזדרקים לחוץ עד
 שצריך לערובם עם שאר דברים שאינם עגולים כדי
 לכתשן כך הענין בבני אדם יש לך אדם שיש בו הכנות
 מדותיות טובות אלא שלפי שהוא חסר העסק עם
 הדניות הוא מתנהג כמנהג עיר פרא למוד מדבר וילך
 שוב בדרך לבו עד שצריך לערבו עם הדניות כדי
 שילוטשו עוקצי משותתו ע"י החכוך עם בני אדם שונים
 והיה לאיש . אבל לא יועיל זה לאויל שלבו חסר מתחלה
 מכל הכנה טובה ומעולה וכל מקום שהולך לבו חסר
 כלעמם שבא באוילות כך ילך באוילות ומה מועיל לו
 הסערובה עם הריפות דהיינו התערובת עם הדניות :

יריעות שלמה

חלק נ יריעה כנ

כד

(יחזקאל כ"ג ג') דהיינו ב"כ משמוש קל משמוש חזק
מביא לדי יסורים :

ומ"ח מורה על המשמוש הקשה שממנו בחזק וכח
רב עד שיתמרח הדבר ויתבקע (כ"ר קוועטשן)
כמו ומרוח אשך (ויקרא כ"א כ') שנמרחו הביצים
ונתקלקלו וכטטשו ע"י משמוש קשה והוא מוס גדול
ממעוך הזכר אלל מומי בהמה . וזה לפי פשוט ענין
מרח שגזר מן רח לשון רוח כמבואר אללנו בשרשים
ובשאר מקומות אבל בש"ס (בכורות מ"ד) יש עוד
פירושים אחרים על מרח אשך , וכן וימרחו על השחין
(ישעי' ל"ח כ"ח) שע"י משמוש החזק נתפצעה הדבילה
והגיחה על השחין :

ופעל עסה . אינו מורה על המשמוש החזק כ"ח
על המשמוש המרובה שכולל ושוטה
משמוש אחר משמוש הרבה פעמים אבל לא בחזק
שיתפצע הדבר (גרייסן) כמו עשו דדי בתוליהן עשו
דדי בתוליה (יחזקאל כ"ג ג' ז"ח) , בעשות ממזרים
דדיך (שם שם כ"ח) שעל השדים שהם הגדולים שכבר
גדלו כל לורכן טופל לשון מעוך דהיינו משמוש מועט
שלפי גדלות השדים ורכותן מתמעכות בקל . ועל
השדים שהם כל שעדיין לא נגמרו כל לורכס כדדי
הבתולות שהם קשים קאת עליהם גופל לשון עשוי ,
והוא מגורת . עשה לשון מעשה ועסק רב שמתעסק
כדדים וכופל המשמוש הרבה פעמים , ומלא ג"כ
בסמ"ך ועממם רשעים (מלאכי ג' כ"ח) דהיינו עשות
בס מעשים ועסקים רבים במשמוש ומעוך (בדריקן)
ולסס כן יקרא מין הסרי היוצא ע"י מעוך ועשוי
עמים . מעסים רמוזי (שה"ש ח' ז') , וכעסים
דמם ישכרון (ישעי' מ"ט כ"ז) . יטפו
ההרים עמים (יואל ד' י"ח) :

יריעה כנ

שבר . גרס . פרץ . הרס . רעץ . ערץ .

נתש . רצץ . נתץ . נתם . כלל הנחת אלס

המלות על קלקול
והשמחת דבר קשה ע"י שבירה , שהוא פעל ממוצע
בין קריעה לכריתה , שקלקול דבר רך והתחלקו בדרך
השמחה נוסף עליו לשון קריעה ופרימה . וקלקול דבר
קשה הנעשה ע"י כריתה יהיו החלקים במקום החזק

שוים וחלק . אבל קלקול דבר קשה באופן שהחלקים
פבומים וגראים כקדושים נקרא שבירה (כ"ר ברעמן) .
והוא הענין המסתף בכל לשונות השבירה וחלוטי
האופנים שבשבירה הם ההבדלות ביניהם :

הונח פעל שבר על כל אופני השבירה בדרך
כלל , כל דבר קשה שנתקלקל

ונשחת בהתחלק לחלקים ע"י שבירה נקרא שבר (כ"ר
בראכן) . והשם שבר נשש נקודות (איין ברוך) ונופל
בין על שבירת דבר מחובר כגון וכל עץ השדה שבר
(שמות ט' כ"ה) . ובין על שבירת דבר תלוש כגון
ועלם לא תשברו בו (שם י"ג מ"ו) . וכלי מרש אשר
תבשל בו ישבר (ויקרא ו' כ"ח) . וכן נופל בין על
שבר המוחלט שאינו יכול לחזור עוד לשלמותו ואין לו
תקנה כגון שבירת כלי מרש וחוכית ודומיהם . ובין
על שבירה שאפשר לדבר הגשבר שיהי' חוזר ונקשר
היטב שבר על שבר יחדו ידובקו כגון שבר רגל או שבר
יד (ויקרא כ"ח י"ט) ששבר האבר ונקשרו השברים
שוב יחד והרי הוא כאבר שלם . ויש שבירה במקצת
הדבר כגון ועלם לא תשברו בו בפסח , שא"ל לשבר
העלם לשברים רבים רק כל ששבר בו אך שבר אחד
חייב משום שבירת עלם . ויש שבירה בכל הדבר כולו
שמשברו לשברים רבים עד שיוספד כל זורתו כמו ואת
מזבתם תשברון (שמות ל"ד י"ג) שגריך לשברים שבר
על שבר עד שנתקלקל זורתם :

ב"לשון שבירה שם שבר לשון אכל כמו כי יש שבר
במזרים (בראשית מ"ג א') נקרא שבר
ע"ש ששבר את הרעב כענין ישברו פראים אמאם
(תליס ק"ד י"ח) . וכן שבר רעבון בחיכם (בראשית
ס"ט י"ט) וההסך כל מטה לחם שבר (תליס ק"ה
ט"ז) , והכסף שבעלת חבלי לידה יושבת עליו נקרא
משבר . באו בניס עד משבר (מ"ב י"ט ג') . לא
יעמד במשבר בניס (הושע י"ג י"ג) ע"ש

השבירה שהאשה משברת מתניה מחמת יסורים וחבלי
לידה וכענין האנח בשברון מתנים (יחזקאל כ"ח י"ח) .
ולומר האני אשביר ולא אוליד (ישעי' ס"ו ט') כלומר
האם אני מביא יצרי יולדה מבלי לידה . וכן יקרא
שבירת שטח היס משבר כמו כל משברך וגליך
(תליס מ"ב ח') , אדירים משברי יס (שם ל"ג ד')
מלשון שבירה שע"י התרוממות הגלים נשבר שטח היס
שהי' ישר ושוה יקרא הגל עצמו גל (וועללעט) ע"ש
שעגול וגבוה כגל והגל הגבוה עם האמוך שנלדו יקרא
משבר